

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

Грицюк С.А.

аспірант,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ДЕФІНІТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ПОЗАКЛАСНА РОБОТА» ТА СУМІЖНИХ ЗА ЗМІСТОМ ПОНЯТЬ

Вітчизняна загальноосвітня школа нагромадила значний досвід здійснення виховання школярів. Виховний процес відбувається як під час уроків, так і після них, як в шкільному середовищі, так і поза межами школи.

В сучасних умовах діяльність школярів, що здійснюється у вільний від уроків час, здатна забезпечити загальноосвітній школі умови для досягнення нової якості освіти. Вона дозволяє дитині вибрати галузь інтересів, розвинути свої здібності. У площині ефективного вивчення можливостей виховної діяльності, що відбувається поза навчальною діяльністю виникає необхідність детального вивчення сутності понять, які відображають особливості цієї діяльності.

Педагогічна наука користується цілим рядом дефініцій, котрі передають зміст таких усталених понять, як: «позакласна робота», «позаурочна робота», «позанавчальна робота», «позашкільна робота». На перший погляд є очевидним, що усі терміни є складно створеними і розпочинаються із слова «поза», яке вказує на перебування за межами того, на що вказується у другій частині слова. Це зокрема «клас», «урок», «навчання», «школа». Отже, з першого погляду стає очевидним, що зміст поняття стосується певної «роботи», діяльності, яка відбувається за межами класу або школи і не стосується процесу навчання.

Але при такому, здавалось би прозорому тлумаченні зазначених понять, виявляється, що їх дефінітивне осмислення ученими характеризується певними розбіжностями.

У педагогічній науці предметне вивчення понять позакласної виховної роботи розпочалось у 20-30-х роках минулого століття, коли це явище у вигляді діяльності гуртків і клубів набрало масового характеру в загальноосвітніх школах і фактично розпочала формуватись система позаурочної роботи з учнями. До того окремі масові заходи, організація учнівських гуртків і об'єднань носили епізодичний характер і були ініціативою прогресивних учителів та таких педагогів-ентузіастів, як: В. Вахтеров, К. Вентцель, М. Вессель, В. Водовозов, М. Корф, В. Острогорський, А. Пінкевич, П. Редкін, С. Русова, В. Стоюнін, Л. Толстой, К. Ушинський, Я. Чепіга та ін. У їх науково-теоретичній спадщині обґрунтована необхідність розширення виховних функцій школи, різноманітнішого використання різних форм і методів навчання і виховання, тісного зв'язку з сімейним вихованням і позашкільним життям дитини. Багато що з цих положень було покладено в основу теорії і практики позаурочної роботи з дітьми. А також нашло відображення в експериментальних пошуках та теоретичних працях видатних педагогів:

А. Макаренка, В. Сороки-Росинського, В. Сухомлинського, В. Терського, С. Шацького та ін.

Починаючи з середини минулого століття учені починають інтенсивно вивчати сутнісні характеристики позаурочної діяльності та її роль у процесі виховання школярів. До цих проблем звертались у своїх працях вітчизняні та зарубіжні науковці Л. Балясна, В. Білоусова, О. Богданова, М. Болдирєв, Л. Болотіна, І. Винниченко, А. Глущенко, Д. Джола, Т. Калечіц, З. Кейліна, Б. Кобзар, В. Коротов, Е. Костяшкін, Д. Латишина, І. Мар'єнко, В. Петрова, С. Смірнов, М. Тайчинов, В. Фарфаровський та ін. Дослідження відбувались за такими основними напрямками: різновиди позакласної роботи в школі; позакласна робота з молодшими школярами; позакласна робота в групі та школі подовженого дня; позакласна навчальна робота в предметних гуртках; позакласна виховна робота тощо.

Інтерес до наукового аналізу проблем позаурочної роботи з учнями в педагогічній літературі активізувався останніми роками. У публікаціях науковців увага зосереджується на змісті, формах, методах позакласної роботи, принципах організації, педагогічних умовах забезпечення її результативності, на окремих напрямках позаурочної виховної роботи.

Так позакласна робота з фізичного виховання розглядається ученими як засіб активного відпочинку школярів, подолання проявів гіпокінезії, засіб оздоровлення та фізичного розвитку. Зокрема предметні дослідження у цьому напрямі здійснюють: В. Бальсевич, М. Віленський, М. Годик, Д. Григор'єв, О. Гужаловський, В. Заціорський, В. Жолдак, Т. Круцевич, В. Лях, Ю. Менхин, С. Начинська, В. Пономарьов, С. Сейранов, В. Сонькин, П. Степанов, О. Ушаков, С. Цвек, Б. Шиян та ін.

Проведений дефінітивний аналіз значної кількості літературних джерел дає можливість констатувати, що у науковій літературі існують різні підходи до визначення ознак поняття «позакласна робота» та споріднених понять.

Спільним у всіх підходах є те, що у визначеннях поняття така робота трактується як явище, яке відбувається у час вільний від уроків. Інші ж ознаки учені формулюють з різних точок зору.

Одні з дослідників називають позакласну роботу «формою організації дозвілля учнів» (С. Гончаренко) [2, с. 263]

Інші учені вважають позакласну роботу «заняттями, що проводяться в позаурочний час» (Л. Болотіна, В. Кутьєв, Д. Латишина) [1, с. 6].

Деякі науковці переконані, що найважливішою ознакою позакласної роботи є те, що це – «діяльність педагогів, батьків та учнів, яку організує школа у вільний від уроків час» (Е. Костяшкін) [5, с. 10].

Популярним в сучасних дослідженнях є судження про позакласну роботу як «навчально-виховну діяльність, що здійснюється у формах, які відрізняються від класно-урочної діяльності» (Д. Григор'єв, П. Степанов, О. Ушаков) [3, с. 5].

Загалом серед запропонованих ученими узагальнюючих слів (родових понять) через які передається ключова ознака, тобто «форма», «заняття», «діяльність», на нашу думку найбільш точним є слово «діяльність». Воно передає сутність означеного феномену, оскільки означає процес активного ставлення людини до дійсності, в ході якого відбувається досягнення суб'єктом поставлених цілей, задоволення різноманітних потреб і освоєння суспільного досвіду. Власне такий процес може реалізуватись і через будь-яку форму організації і через заняття.

Другий важливий аспект змісту поняття «позакласна робота», який був визначений під час дефінітивного аналізу – це спрямованість такої роботи. Об'єктом діяльності позакласної роботи вчені переважно вважають дозвілля учнів, їх навчання і виховання. Оскільки позакласна робота багатофункціональне явище, яке обіймає різноманітну за змістом, призначенням та формою і способом здійснення роботу, то деякі учені прагнуть навіть розмежувати зміст понять «позанавчальна робота» й «позаурочна робота». Під «позанавчальною» Т. Калечиц та З. Кейліна розуміють роботу, що здійснюється в групах на основі самоврядування при спрямовуючій ролі педагога. А під «позаурочною» – роботу, яка проводиться безпосередньо учителями з метою кращого виконання навчальних програм та єдиних вимог до учнів [4, с. 6]. Саме тому остання не завжди може й повинна мати добровільний і самодіяльний характер. Якщо у першому понятті науковці акцентують увагу на позакласній виховній діяльності, то друге визначення переважно стосується позакласної навчальної роботи.

З нашої точки зору, оскільки позакласна робота одночасно впливає на формування різних сторін особистості і фактично виконує навчальні та виховні завдання, то розмежовувати два важливих процеси, які тісно в ній переплітаються, недоцільно. Трактування позакласної роботи як особливого різновиду навчально-виховної діяльності видається нам найбільш точним відображенням ознак цього поняття. Оскільки вона дійсно є широкомасштабним явищем, яке охоплює різні сторони життєдіяльності особистості і служить «для розширення і поглиблення знань, умінь та навичок, розвитку самостійності, індивідуальних здібностей і нахилів учнів, а також задоволення їхніх інтересів і забезпечення змістовного відпочинку»

За своїми цілями та завданнями навчально-виховний процес в урочній та позаурочній діяльності не має принципових розбіжностей. Однак у способах реалізації цих завдань можна виділити суттєві особливості. Порівняно з уроками позакласна робота відкриває перед учителями різноманітні можливості для задоволення індивідуальних запитів школярів, врахування їх інтересів і нахилів. У ході позакласної роботи суттєво активізуються усі види учнівської діяльності. Значно підвищується роль самого школяра у виборі способів використання вільного часу, в реалізації прагнення до самовиховання та самовдосконалення. Ця ознака позакласної роботи присутня у коментарях до дефініції означеного феномену у багатьох учених і подається через ідею поєднання самодіяльності учнів та тактовного керівництва з боку педагогів.

Загалом проведений дефінітивний аналіз поняття «позакласна робота» засвідчив, що учені зосереджуються на таких сутнісних особливостях цього явища як: зовнішній вияв (форма, заняття, діяльність), час і місце проведення (в школі, поза уроками), зміст (навчання, виховання), спрямованість (інтереси, потреби, бажання учнів), завданнях (поглиблення знань, умінь та навичок, розвиток індивідуальних здібностей), способах керівництва (педагогічне, самоврядування).

Список використаних джерел:

1. Болотина Л.Р., Методика внеклассной воспитательной работы в начальных классах: Учебное пособие для студентов пед. вузов / Л.Р. Болотина, Д.И. Латышина. – М. : Просвещение, 1978. – 128 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 366 с.

3. Григорьев Д.В. Внеурочная деятельность школьников. Методический конструктор: пособие для учителя / Д.В. Григорьев, П.В. Степанов. – М. : Просвещение, 2010. – 223 с.

4. Калечиц Т.Н., Кейлина З.А. Внеклассная и внешкольная работа: Уч-метод пособие для студентов-заочников пед.институтов / Калечиц Т.Н., Кейлина З.А. – М.: Просвещение, 1972. – 96 с.

5. Школа полного дня: Вопросы управления / Под ред. Э.Г. Костяшкина. – М. : Педагогика, 1982. – 460 с.

Демиденко Г.В.

студентка,

Національний університет фізичного виховання і спорту України

КОМПЛЕКСНА ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІВЧАТ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗІ СКОЛІОТИЧНОЮ ХВОРОБОЮ

Одна з найактуальніших проблем людства – збереження здоров'я дітей. У зв'язку з екологічною та економічною ситуацією в Україні за останні роки значно зросла кількість дітей із патологією опорно-рухового апарату (ОРА). Провідна роль в структурі захворювань ОРА у дітей належить сколіотичній хворобі. При масових профілактичних оглядах у дитячих садах, школах та інших дитячих колективах фахівці виявляють порушення постави або статичні деформації хребта у 15-30% обстежених. Серед усього дитячого населення поширеність сколіотичних деформацій хребта коливається від 2-5 до 33,3% і більше [5, с. 10].

Проблема сколіозу у дітей посилюється несвоєчасною діагностикою, відсутністю обґрунтованого, індивідуально диференційованого підходу до клініко-функціональної оцінки та медико-соціальної реабілітації. Встановлено, що завдяки тривалому комплексному лікуванню можливо стабілізувати патологічний процес у 80% хворих, а у хворих із першим ступенем захворювання можливе повне одужання. Засоби фізичної реабілітації відіграють незамінну роль у системі комплексного консервативного лікування сколіотичної хвороби. Тому надважливим є не лише вчасна діагностика захворювання, але й якомога раннє призначення комплексу реабілітаційних заходів, підібраних відповідно до функціональних можливостей дітей з урахуванням як стадії захворювання, так і статевікових особливостей організму хворих [3, с. 11].

Не зважаючи на значну кількість робіт, присвячених проблемі профілактики та відновного лікування хворих зі сколіозом, статистика свідчить про невпинне зростання поширеності сколіотичної хвороби серед дитячого населення України та переважну розповсюдженість даної патології серед дівчат, що обумовлює необхідність обґрунтування нових та вдосконалення існуючих програм фізичної реабілітації для тематичних хворих [2, с. 2].

Мета дослідження – обґрунтувати та розробити комплексну програму фізичної реабілітації для дівчат старшого шкільного віку зі сколіотичною хворобою.

Під час проведення дослідження були використані наступні методи: аналіз науково-методичної літератури, педагогічне спостереження, клінічні методи дослідження (аналіз історій хвороб), методи математичної статистики.